

L'òpera de la primavera

Només en dotze representacions, a partir de l'1 de juny, es recupera al Romea una òpera, curta i divertida, de Josep Carner i Eduard Toldrà. El «Giravolt de Maig» clou la temporada i marca la trobada entre el Centre Dramàtic i l'Orquestra de Cambra del Palau de la Música.

Carles Singla

Vist des de fora, no sembla que el teatre de l'Ateneu de Sant Boi de Llobregat tingui les dimensions que es descobreixen en entrar al pati de butaques. A l'escenari, el decorat que ha creat Fabià Puigserver, sense la protecció del teló, sembla adormit a l'espera de les llums i els actors. Davant de la primera fila la pianista interpreta fragments de la partitura, per desentumir els dits. Domènec Reixach, director de l'obra, dret al mig del passadís, estudia acuradament l'escenari buit fins que, decidit, camina i s'enfila sobre les taules. Situa una cadira en un cantó, es posa dret mirant algú que no hi és i, de sobte, gira cua, s'ajup darrere la cadira i l'agafa com si volgués defensar-se. Després comenta el gest amb la seva ajudant.

És l'últim assaig d'*El giravolt de maig*, abans de la primera pre-estrena amb el públic de Sant Boi, que viu la seva festa major. En aquest local, a vint minuts en cotxe del centre de Barcelona, s'han assajat totes les produccions del Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya al llarg d'aquesta temporada. «El desplaçament fins aquí

—comenta Domènec Reixach— fa que la gent desconnecti dels problemes de la ciutat, i hi ha una mentalització molt bona en els actors».

La idea de portar a escena aquesta òpera noucentista per cloure la temporada del Centre Dramàtic va néixer del director d'aquest, Herman Bonnin, que va donar a Domènec Reixach, coordinador del centre, un disc amb la gravació. «Dirigir una òpera fa pessigolles», diu en Domènec, i es va decidir a tirar endavant el projecte. La col·laboració del Departament de Cultura amb el Palau de la Música Catalana va permetre un acord amb l'orquestra de cambra del Palau i el seu director, Joan-Josep Olivés. L'orquestra, però, ha estat a Madrid fins fa molt poc i tant els assajos com la pre-estrena s'han fet només amb piano. L'acoblament entre músics i cantants, que han assajat per separat, no s'ha pogut provar fins la darrera setmana abans de l'estrena.

Olivés i Reixach van començar el treball estudiant, frase per frase, el sentit, tant musical com dramàtic, que havia de tenir cada escena. «Buscàvem la coincidència entre els dos llenguatges i, a partir d'aquí, l'obra ja s'anava perfilant», explica Juanjo Olivés.

DOMÈNEC UMBERT

A l'hora de buscar els intèrprets, ambdós directors van optar per cantants que actuessin. Es van fer audicions i Joan Cabero, Montserrat Comadira, Conrad Gaspà, Josep Lluís Gil, Meritxell Olaya i Jordi Ricart van ser els escollits per donar vida als sis personatges de l'obra.

El passat febrer, amb un bloc de quinze assajos, es va posar l'obra dempeus. Per a Domènec, «allò va ser pelar el pollastre, i ara n'hem fet el farciment». La falta d'experiència dramàtica dels intèrprets, dels quals només dos havien fet òpera, va fer que els assajos hagin resultat molts durs. La inexperiència, però, es va suplir amb una entrega i disposició absolutes.

Màgia

L'argument d'*El giravolt de maig* gira entorn d'una nit de primavera, en un hostal de muntanya, on un petit grup de personatges, tocats de la màgia de l'estació, somien de canviar el seu destí. «Tot i que passa a la Catalunya de l'espardenyia —diu Domènec Reixach—, i que els personatges són típics dels drames rurals, l'obra es basa en un fet intemporal i universal que és la droga de la primavera». Per a Juanjo Olivés, el *Giravolt* «és un *divertimento*, una obra molt típica del començament de segle i el noucentisme barceloní, però molt ben escrita i amb força».

Transformats per la primavera, el seminarista es torna Don Joan, l'hosta-

Un moment de l'assaig d'*El giravolt de maig*.

DOMÈNEC UMBERT

lera vol una vida d'aventures, el bandoler desitja una vida tranquil·la, tot servint cafès, la ballarina es vol fer monja, i el mosso de l'hostal aspira a ser soldat. Tot fins a la matinada, en què les coses tornen al seu lloc.

L'origen d'aquesta òpera es remunta a 1926, quan Josep Carner i Eduard Toldrà van coincidir en un concert on s'interpretava una obra del primer que el segon havia musicat. De la trobada va néixer el compromís que el poeta escriuria un llibret per a una òpera que Toldrà s'encarregaria de musicar. Per mitjà de la correspondència entre Le Havre, on llavors s'estava Carner, i Barcelona, música i paraula es van anar ajuntant. Abans de l'estiu de 1928, l'obra estava enllestida.

Tots dos autors estaven d'acord a situar l'estrena al Palau de la Música i la data es va fixar per al 27 d'octubre de 1928. L'escenografia i els figurins es van encarregar al pintor noucentista Xavier Nogués, i els intèrprets van ser Concepció Callao, Emili Vendrell, Mercè Plantada, Valentí Capdevila, Francesc Torra, i Joan Barrabès, amb direcció escènica d'Enric Jiménez. El mateix Eduard Toldrà va dirigir l'orquestra i, abans de començar la funció, un altre insigne noucentista, Carles Soldevila, va fer un petit discurs sobre «Josep Carner i les muses».

El *Giravolt* va ser saludat amb expectació pel públic i la premsa. La crònica del diari *La Vanguardia* definia el públic de l'estrena com «de veritable excepció, no tan sols pel nombre —el Palau era ple fins a dalt— sinó perquè hi figuraven les més rellevants personalitats artístiques i culturals». El mateix cronista qualificava l'obra de digna i molt important, però retreia als autors haver fet «un esforç més, en pro del teatre líric català, en lloc de crear el sòlid i definitiu fonament d'aquest teatre».

Pocs anys després de la seva estrena, el *Giravolt* va pujar a l'escenari del Liceu, una altra vegada amb gran èxit de públic. De llavors ençà, aquesta òpera havia reposat en un semioblit, a causa de la predilecció de les grans companyies per les superproduccions clàssiques del gènere, i la dificultat que oferia el muntatge musical per a companyies petites.

Retaule del violinista

Hi ha dues versions d'*El giravolt de maig*, una d'elles en dos actes, i la que presenta el Centre Dramàtic, en un sol

acte, i una durada que no arriba a l'hora i mitja. Musicalment ofereix una síntesi dels estils de l'òpera, amb àries, duos, recitatius, quartets, etc. L'orquestració és molt simple, amb vent molt reduït i unes timbales com a única percussió. La corda, i principalment els violins, suporten la major part del contingut musical.

Juanjo Olives explica com en la instrumentació «es nota molt que Toldrà era violinista, perquè la partitura dels violins és molt difícil i requereix un esforç molt gran de l'intèrpret». Toldrà també va impregnar l'obra de la seva visió personal dels personatges que havia creat Carner. Tots dos directors coincideixen ara que «l'humor i la ironia de l'obra són els que Toldrà va descobrir en Carner».

L'escenografia, a més de permetre el moviment dels actors a l'interior de l'hostal —«a vegades fins i tot massa moviment», confessa Domènec Reixach—, havia de permetre entendre la influència de la primavera en els personatges. Fabià Puigserver ha creat un hostal amb una gran balconada, i un fons que suggereix l'exuberància de la vegetació primaveral a muntanya. Complex i simple alhora, el decorat suggereix els ambients en què es desenvolupa l'acció de l'òpera i permet als personatges d'evolucionar en dues alçades diferents.

«Sempre és un bon moment per fer una òpera», diu Domènec Reixach, que en el seu últim treball abans d'incorporarse al CDGC havia fet d'ajudant de direcció de *La flauta màgica* al Lliure. El moment actual potser és millor encara. El Liceu ha anat obrint les portes a un públic cada vegada més ampli, i treballs com l'opereta *El Mikado*, o *Quartetto da cinque*, de Dagoll Dagom, han estat molt ben acollits pel públic.

Per a Domènec Reixach, *El giravolt de maig* «és un ganivet de dos talls, l'escoltes i sembla divertida i fàcil, però quan et fiques a preparar-la, és un os». I Juanjo Olives ho confirma: «No és gens fàcil de cantar, això».

L'assaig continua, perquè s'esgoten els dies que falten per a l'estrena. Després d'aquesta, el dia 1 de juny, *El giravolt* només serà a l'escenari del Romea durant onze representacions més.

Al moment de sortir del teatre ens topem de cara amb un bandoler autèntic del segle XVIII, pistola a la cintura, que ens fa adéu amb la mà. □

FILMOTECA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

DIMECRES, 1

18.00 h.: UN TIPO GENIAL, *Bill Forsyth*, 1983. Gran Bretanya. V.E.
20.00 h.: YO SE HACIA DONDE ME DIRIJO, *Michael Powell i Emeric Pressburger*, 1945. Gran Bretanya. V.O.
22.00 h.: EL LLEGAT DE LA TERRA, *Jeni Kendall*, 1987. Austràlia. V.O.

DIJOUS, 2

18.00 h.: ADIOS A MATIORA, *Elem Klimov*, 1981. URSS. V.O.S.E.
20.00 h.: A VIDA O MUERTE, *Michael Powell i Emeric Pressburger*, 1946. USA. V.O.
22.00 h.: BLAT DE SETEMBRE, *Peter Krieg*, 1980. R.F.A. V.O.S.E.

DIVENDRES, 3

18.00 h.: KOYAANISQATSI, *Godfrey Reggio*, 1983. USA. Sense diàlegs.
20.00 h.: LAS ZAPATILLAS ROJAS, *Michael Powell i Emeric Pressburger*, 1948. Gran Bretanya. V.O.
22.00 h.: L'IMPERI L'HAMBURGUESA, *Peter Holler*, 1985. R.F.A. V.O.

DISSABTE, 4

16.00 h.: BRAZIL, *Terry Guillian*, 1984. Gran Bretanya. V.E.
18.00 h.: LA SELVA ESMERALDA, *John Boorman*, 1985. USA. V.E.
20.00 h.: LIFE AND DEATH OF CORONEL BLIMP, *Michael Powell i Emeric Pressburger*, 1943. Gran Bretanya. V.O.
22.00 h.: REACCIONS DE FISSIÓ, *Bertrand Verhaag i Claus Strigel*, R.F.A. V.O.S. anglès.

DIUMENGE, 5

12.00 h.: Matinal Infantil: EL LADRON DE BAGDAD, *Michael Powell, Luwig Berger, Tim Whelan*, 1939. G. Bretanya. V.E.
16.00 h.: LA SELVA ESMERALDA, *John Boorman*, 1985. USA. V.E.
18.00 h.: BRAZIL, *Terry Gilliam*, 1984. Gran Bretanya. V.E.
20.00 h.: NARCISO NEGRO, *Michael Powell i Emeric Pressburger*, 1947. Gran Bretanya. V.O.
22.00 h.: LA VENJANÇA DE LA NATURA, *Stefan Jarl*, 1983. Suècia. V.O.S. anglès.

Travessera de Gràcia, 63.
Telèfon 201 29 06